

MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET

1068 Budapest, Benczúr u. 33.; 1394 Budapest, Pf. 360
telefon: (1) 351 0413; fax: (1) 322 9297
e-mail: linginst@nytud.mta.hu; honlap: www.nytud.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2018-ban

Alap kutatások

Elméleti nyelvészet: Az *Átfogó magyar nyelvtan* újabb kötetének kiadásra előkészítése. A nyelvi alrendszerek interakciójának vizsgálata az információszerkezet és a logikai hatókör kifejezésében. Az analógia és a harmóniajelenségek vizsgálata különböző nyelvi szinteken. Formális fonológiai vizsgálatok. Formális szintaktikai, szemantikai és pragmatikai kutatások. Empirikus kutatás és elméleti diskurzusmodellek vizsgálata a mondatfajták és beszédaktusok témájában. Nyelvtörténet: Ó- és középmagyar kori korpusz építése, a szövegek normalizálása, a morfológiai elemző bővítése. Császárkori latin feliratok számítógépes adatbázisának fejlesztése, latin történeti-dialektológiai vizsgálatok. Magyar történeti grammatikai kutatások. Uráli nyelvészet: Udmurt és hanti szintaktikai kérdéseinek kutatása, nyelvjárási korpusz nyilvánossá tétele. Orosz kontaktushatások feltárása egyes uráli nyelvek szintaxisára és szókincsére. Városi többnyelvűség összehasonlító vizsgálata északi számi, manysi, nganaszan, nyenyec nyelvek vonatkozásában. Az uráli nyelvek névszói szerkezeteit vizsgáló új projektum elindítása, adatbázis-építés előkészítése. Három uráli nyelv régi és kortárs szövegeiből annotált adatbázis készítése.

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet: A hatókör-értelmezésre és a kvantorokat tartalmazó mondatok feldolgozására vonatkozó vizsgálatok. A prozódia laboratóriumi fonológiai kutatása. A korai nyelvfejlődés neurokognitív előrejelzőinek vizsgálata. Komplex anyanyelvi képességteszt kialakítása, pilótamérése. Az ún. belső beszéd ép és afáziás személyeknél történő neurolingvisztikai vizsgálatának megkezdése. A szociális kommunikációs zavarral és magasan funkcionáló autizmus spektrum zavarral élő gyermekek pragmatikai nehézségeinek kutatása. A magyar gyermekek rekurzió-elsajátításának kutatása. A pragmatikai fejlődés kísérletes vizsgálata. A magyar preverbális fókusz kimerítő értelmezésének tekintetkövetéses kísérleti vizsgálata. Az enyhe kognitív zavar és korai Alzheimer-kór felismerését célzó szoftver szabadalmi eljárásának megindítása. Kutatócsoport létrehozása a sclerosis multiplex nyelvi- és beszédzavarainak feltérképezésére. Réger Zita hagyatékának feldolgozása. Élőnyelvi kutatások: Elméleti kutatás és terepmunka az interakciós rítusok tárgykörében. Romani interakciós rítusok elemzése, a játékos nyelvi agresszió vizsgálata. Két- és többnyelvűségi vizsgálatok: Kutatások a magyar jelnyelv grammatikája, jelkincse, jelnyelvi szocializáció, jelnyelvi változatok köréből. Jelnyelvi terminológiai kutatás és fejlesztés. Jelnyelvi szótár fejlesztése. Kvalitatív, kvantitatív és longitudinális vizsgálatok végzése magyarországi kisebbségek körében. Oktatásmódszertani kutatások a *NyelvEsély* projekt keretében, a jelnyelvi korai fejlesztést megalapozó kutatások. Fonetika: A spontán beszéd kutatása, zöngeminőség, beszédhang-szerkezetek, időzítés, egyéni beszédtegyezők; relatív fonémagyakoriság. Társalgások fonetikai elemzése; a hallgatás és a néma szünet tulajdonságai. A beszédfejlődés fonetikai jellemzői. Lexikológia-lexikográfia: *A magyar nyelv nagyszótára VII. El-elz* kötet szócikkeinek írása, szerkesztése, főszerkesztése és megjelentetése, a szótár forrásadatbázisa új nsztweb-es változatának és lekérdező felületének elkészítése, valamint az *Új magyar etimológiai szótár* készítése. Alkalmazott nyelvészet és nyelvi tanácsadás: A nyelvi tanácsadás és az utónév-szakvéleményezés működtetése. A nyelvművelés, nyelvi normativitás, helyesírás, névtan egyes kérdéseinek kutatása.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés

Nyelvtechnológia: A HunCLARIN-ban már meglévő erőforrások megjelenítése a CLARIN hálózatban; az *e-magyar* rendszer fejlesztése. Szemantikus hálók és szóbeágyazások kapcsolatának, valamint igei szerkezetek algebrai modelljének kutatása. A finnugor nyelvű közösségek nyelvtechnológiai támogatását célzó projektum lezárása, disszemináció. Beszédtechnológia: A *BEA* és a *Tini-BEA* spontánbeszéd-adatbázisok folyamatos fejlesztése.

II. A 2018-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Alapkutatások

Elméleti nyelvészet

MTA Lendület Kvantorhatókör kutatócsoport: A nyelvi alrendszerek interakcióját vizsgáló kutatásaik során egy innovatív módszerrel végzett kísérletben sikerült igazolniuk, hogy az emberi nyelvekben a logikai diszjunkcióval társítható kizárás jelentésmozzanata nem áll elő automatikusan a mondatfeldolgozás során, hanem azt a kontextusbeli relevancia aktiválja. Egy másik kutatásuk kimutatta, hogy a magyar nyelv szórendjében is központi szerepet játszó szemantikai fókusz operátor által képviselt kimerítőség valójában független a vele általában asszociált egzisztenciális inferenciától. Analógiás, laboratóriumi és formális fonológia és alaktan: Korpusztanulmányok alapján új megállapításokat tettek számos uráli nyelvváltozat magánhangzó-harmóniájáról. Felfedezték, hogy a nganaszban a felső nyelvállásúak közötti palatoveláris harmónia a töveken belül is érvényesül, ha nem is kivétel nélkül. Kimutatták, hogy a magyar dajkanyelvre csupán egyes paraméterek eltúzása jellemző, szemben más nyelveken végzett kísérletekkel. Lépéseket tettek a hadaró beszélők terápiájának javításában. Igazolták, hogy a fiatal magyar beszélők egyes hangkörnyezetekben nyíltabban ejtik az /e/ hangot az idősebeknél. Összehasonlították a szó- és mondat szintű hangsúly akusztikai megvalósulását négy, prozódiai tipológiáját tekintve különböző nyelvben (német, magyar, lengyel, szíriai arab), és igazolták, hogy a szó szintű hangsúly jelölésének mértéke összefügg a hangsúly funkcionális terheltségével. Az [s] (bizonyos nyelvekben megfigyelhető) magánhangzószerű viselkedéséről megmutatták, hogy magyarítható a történeti fejlődésével. A kérdő mondatok nyelvtana és pragmatikája: Disszertáció készült el az *ugye* partikula formai és jelentéstani tulajdonságairól, korpuszvizsgálatok és kísérletek eredményeire támaszkodva. Tanulmány modellezi egységes formális keretben az *ugye* kétféle interpretációját, amelyek kijelentéseket illetve kérdéseket kódoló mondatokban figyelhetők meg. Egy másik tanulmány a *nem* partikulát tartalmazó eldöntendő kérdő mondatok interpretációs lehetőségeit tekintette át. Egy harmadik bemutatta, hogy percepciók kísérletek alapján a posztverbális kvantorok tág/szűk hatóköre a magyarban nem függ azok hangsúlyától/hangsúlytalanságától. Formális grammatikai, szemantikai és pragmatikai kutatások: Megjelent egy munkatárs *Dependency and Directionality* című monográfiája a Cambridge University Pressnél, mely új perspektívát kínál azzal kapcsolatban, hogy hogyan épülnek a mondattani szerkezetek és hogyan jönnek létre nem lokális függőségek a mondattanban. Egy másik munkatársnak két egyéni cikke jelent meg vezető nemzetközi folyóiratokban (*Natural Language and Linguistic Theory* és *Glossa*), egy további pedig egy másik munkatárssal társszerzőségben (*Syntax*). Elkészült egy könyvfejezet az aktív/passzív igenem-váltakozásról. Az „egydimenziós szintaxis” elméletében jelentős áttörést sikerült elérni: megmutatták, hogy a szintaktikai mozgatás alapvető tulajdonságai közvetlenül következnek az elméletből. További tanulmányokban foglalkoztak a szabad választást kifejező elemek előfordulásával a felszólító mondatokban, a radikálisan csonka mondatok szintaxisával (kimutatva, hogy a magyar igei frázis fejtvéges), valamint az erdélyi magyarban használatos *vaegy* szócska szemantikájával és etimológiájával.

Nyelvtörténeti kutatások

MTA Lendület számítógépes latin dialektológiai kutatócsoport: A császárkori feliratokat feldolgozó adatbázis (<http://lldb.elte.hu>) több mint 8000 digitális adatlappal gyarapodott, valamint lényeges fejlesztések is megvalósultak. Kimutatták, hogy az afrikai latinságban a névszói esetrendszer átépülése, redukálódása az eddig feltételezettnél sokkal lassabban következett be, illetve az átépülés tipológiája alapján latin Afrika dialektológiailag inkább Hispánia latinságával hozható kapcsolatba, mint Szardíniáéval. Megállapították, hogy a szakirodalomban hangtani és esetszintaktikai alapon is magyarázott *-m* eltűnések közül valójában melyek magyarázhatók csak hangtani úton, és melyek egyben esetszintaktikai alapon is. Elkészítették egy, a 20. század elején talált, eddig publikálatlan (karthágói) átoktábla első, teljes olvasatát; nyelvi-tartalmi értelmezését autopsziára épülő franciaországi vizsgálatával alapozták meg. Noricum provinciát vizsgálva feltárták a terület magánhangzó- és mássalhangzó-rendszerbeli változásainak földrajzi és időbeli megoszlási mintázatait, ill. meghatározták Noricumnak az újlatin/román nyelvföldrajzi viszonyokat is figyelembe vevő pozícióját a régió többi tartományához képest. Császárkori latin feliratokon előforduló germán, illetve kelta kölcsönszavak eredetét pontosabban is meghatározták. Magyar történeti generatív szintaxis: Tovább bővítették a kereshető ómagyar korpuszt és a középmagyar Bibliafordításokat tartalmazó Párhuzamos Bibliaolvasót. Elemezték az ómagyar és a konzervatív uráli nyelvek mondattani párhuzamait, valamint több ómagyar és a közép-magyar kori mondattani változást. Elemzéseik fontos elméleti tanulságokkal szolgáltak, például a grammatikalizációt, az esetelméletet vagy a határozatlan és általános névmások szemantikáját illetően. Magyar nyelvtörténet: A középmagyar élőnyelvet vizsgáló projektumban a normalizált teljes szövegmenyiség közel 7 millió karakterre nőtt. Ingyenes, regisztráció nélküli hozzáférést nyitottak a mindmáig egyetlen olyan magyar nyelvtörténeti adatbázishoz, amely teljes terjedelmében morfológiailag elemzett. A középmagyar vonatkozó névmási kötőszókról megállapították, hogy bár a nyelvi változásoknak jellemzően az élőnyelv a meghatározó terepük, a terjedésükben egyéb regiszterek dominálnak. Elvégezték a *Történeti magánéleti korpusz* (<http://tmk.nytud.hu>) tagadó mondatainak első körös feldolgozását. A tagadó szórendet vizsgálták olyan mondatokban, amelyeknek véges igéje a mai magyarban hangsúlykerülő, és megállapították, hogy a jelentős számú szórendi minta három tényező változására, az igemódosítók, a segédige-jellegű elemek és a tagadás tulajdonságaiban megfigyelhető variációra vezethető vissza. Boszorkányperes tanúvallomások írásbeli és kommunikációs kontextusának feltárásakor kontrasztba állították a történeti anyagot a napjainkra jellemző jegyzőkönyvi szövegformálással. Kutatták az involvált (átélt, átérzett) és az informatív szövegformálás összjátékát grammatikai elemeken, amelyek megjelenését befolyásolhatta, hogy a bizonyítást elősegítő kérdésfeltevés általános volt-e. Feltárták, hogy lehetett-e szerepe az ítélet alakulásában a vádlottak nyelvi viselkedésének: a következetes, határozott tagadás eredményesebb volt a beismerésnél, míg más területen ez utóbbi jelezte a hatósággal való együttműködést. A lejegyzői közbeavatkozások lehetőségeit és módjait vizsgálták a tanúvallomások kéziratain megjelenő hibák és javításaik alapján. A változtatások egy része a beszámolók pontos rögzítésének igényét mutatja olyan esetekben is, amelyeket napjainkban nem tartanánk lényegesnek. Nyelvemlékekkel kapcsolatos kutatások: Befejezték a *Könyörüljön tenagságtok rajtunk ... – 50 irat a XVI. századi jobbágylevelezésből* című gyűjtemény filológiai ellenőrzőmunkálatait.

Urali nyelvészet

Mondattan: A tundrai nyenyec nyelvben a kérdéstípusok szintaktikai vizsgálata megállapította, hogy a kérdő ige kizárólag a (fő- vagy mellék)mondat állítmányaként funkcionál, a kérdőszói tárgyát inkorporálta, így morfoszintaktikai tulajdonságai a kérdő mondatokban használt kérdőszói tárgyaz igék tulajdonságaival azonos, és nem jelenhet meg szabadon bármelyik

kérdőszóval többszörös kérdésben. Kimutatták továbbá, hogy az összes északi szamojéd nyelvben egyöntetűen a kérdő ige inkorporálta a kérdőszói tárgyát, így a tundrai nyenyecre vonatkozó megállapítások a többi északi szamojéd nyelvre is érvényesek. Feltérképezték egy hanti nominalizátor használatát az északi nyelvjárásokban. A most indult *Az uráli nyelvek névszói szerkezetei* című NKFIH-projektumban megtervezték a kifejlesztendő nyelvészeti adatbázis felépítését. Szemantika: A lokatív mondatokban előforduló, testtartást kifejező igékből létrejött kvázi-kopulák etimológiai hátterét, illetve metaforizálódásának nyelven kívüli motivációit kutatták az északi hantiban. Szociolingvisztika: A sarkkörü közösségekben a városi többnyelvűséget kutató projektumban a számi interjúk feldolgozása a nyelvnek a többi identitásképző elemhez viszonyított helyét határozta meg, rávilágítva számi specifikumokra is. A készülő zárókötet bevezető fejezetei pontos számadatokkal jellemzik a kutatott terepeket. Módszertani fejezetben mutatják be a végzett terepmunkák körülményeit és tapasztalatait: a terepmunkát meghatározó külső (klimatikus és politikai), interperszonális, valamint belső tényezőket (pl. a kutató identitása). Véglegesítették a manysi nyelv hanti-manszijszki nyelvi vitalitásának vizsgálatát megalapozó online kérdőívet. Az őslakos identitás és nyelv viszonyáról a nganaszanok esetében megállapították: mivel a nyelv elvesztése nem jelenti egyben a kultúra elvesztését is, a nyelvükben megszűnni látszó közösségek megtartó erejét a kulturális gyökerek jelentik. A nyelvi tájkép vizsgálata komi-permják területeken folytatódott: feltérképezték, hogy a nyelveken túl milyen vizuális elemek használata rendszeres a területen, ezek között milyen helyspecifikus csoportok különíthetők el, a nyelvi elemek kategóriái közül melyek hiánya jellemző a területre, s hogy a jelenség gazdasági okokkal magyarázható. Kontaktusnyelvészet: A komi-permják–oroszlakos kölcsönhatások kutatásában a 2017-es évi terepmunka során gyűjtött anyagot adatbázisba rendezték. A magyar–horvát kontaktushelyzet sajátosságait feltáró terepmunka szerint a kölcsönzések és interferencia-jelenségek arra mutatnak, hogy a horvát hatás a szándékoltan egynyelvű megnyilatkozásokban is megfigyelhető. Esettanulmányok készültek a többközpontú magyar nyelv horvátországi változatának használatakor megfigyelhető konfliktushelyzetről.

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet

A kvantorok grammatikája és a nyelvi relativizmus: Megmutatták, hogy a mi okozza a gyerekek körében a *néhány/some* kvantor értelmezésével kapcsolatos nehézséget. Tanulmánykötetet jelentettek meg a Springer kiadó *Studies in Theoretical Psycholinguistics* sorozatában *Linguistic and Cognitive Aspects of Quantification* címmel. Tanulmányaikból különszámot állítottak össze az *Acta Linguistica Academica* folyóirat számára. Neurolingvisztika: A spontánbeszéd-analízis alapú differenciáldiagnosztikai eljárás, az S-GAP teszt továbbfejlesztése után szabadalmi beadvány készült. A vizsgálatok kiterjedtek további neurodegeneratív betegséget mutató csoportokra, illetve újabb nyelvekre is. Kutatócsoport alakult a sclerosis multiplex nyelvi- és beszédjellemzőinek feltérképezésére. A felnőttkori belső beszéd vizsgálatának előzetes eredményei szerint vizuális tesztben a hasonló hangzású névvel bíró dolgok képeire való (néma) visszaemlékezés szignifikánsan több hibát és hosszabb reakcióidőt mutatott, mint a független nevéké, néma aritmetikai tesztben a szám- és műveletnevek szótagszámával szignifikánsan korrelált a reakcióidő és a hibaszám. Pszicholingvisztika: A Komplex Beszélt Anyanyelvi Képességeteszt (KOBÁK) szubtesztjeinek pilótamérése kiterjedt alacsonyabb (3 éves) és magasabb (11–12 éves) életkorú csoportokra. Tekintetkövetéses vizsgálatok tanúsága szerint a fókuszos mondatok fókuszált elemének munkamemóriába történő kódolási, fenntartási, valamint előhívási-felismerési folyamatai különböznek a nem fókuszált elemekétől: a fókuszált elem kódolása nagyobb terhelést ró a feldolgozó rendszerre, a munkamemóriában lévő aktivációja nagyobb, és az elérése jobb. A szociális kommunikációs zavarral élő gyermekek számára a nyelvileg kódolt pragmatikai

jelentések feldolgozása korlátozott a magasan funkcionáló autista és a tipikus fejlődésű gyermekekhez képest. Az óvodás gyermek beszédaktus megértését 4 éves korban az inferenciális bonyolultság, 5 éves korban az inferenciális és a szintaktikai bonyolultság egyaránt befolyásolja. Fény derült a rekurzív névutós szerkezetek elsajátításának alapvető életkori mintázataira.

Szociopragmatikai és szociolingvisztikai kutatások

MTA Lendület *Interakciós rítus* kutatócsoport: Sikerrel dolgozták ki a kutatás számos elméleti kulcspontját: több elméleti problémát oldottak meg, amelyek közül a „rituális keret” jelenségének pragmatikai meghatározása a legfontosabb. „Rituális keret” modelljük átfogó és kétirányú (top-down és bottom-up), és különböző adattípusokra alkalmazható. Elemezték a rituális bocsánatkérést a kínai interakcióban, a politikai diskurzusok rítusait, a kínai interakciós rítusokat interkulturális helyzetekben, a romani átokhasználat szociopragmatikai szerepét, és vizsgálták az agresszív rítusokat a kutatott nyelvekben. 29 órányi romani nyelvű interjú rögzítettek. Az interakciós rítusok elsajátítását elemző angol nyelvű esettanulmány készült. Két- és többnyelvűségi kutatások: Kutatásokat végeztek magyarországi nemzetiségi közösségekben zajló változásokról, például a nyelvi tájkép jelenségeiről. A most indult *A magyarországi román területi nyelvváltozatok szótára* című kétoldalú nemzetközi egyezményen alapuló közös kutatási projektben befejeződött az első terepmunka (14 adatközlővel összesen 18 órás román nyelvű hang- és videofelvétel készült). Szociopragmatika: Vizsgálatokat folytattak a gyermekkori nyelvi (és ezzel kapcsolatos kognitív és pszichoszociális) fejlődés és a pragmatikai, metapragmatikai és metanyelvi tudás kérdéseiről, diskurzuselemzési kutatásokat végeztek gyermeknyelvi, jelnyelvi, tanórai és orvos-beteg interakciók körében, valamint többszereplős valós verbális interakciókról fonetikai, pragmatikai és kognitív pszichológiai szempontok együttes bevonásával.

Jelnyelvi kutatások

A jelnyelvi korpusz további fejlesztési munkáit végezték. Az EFOP-1.1.5-17-2017-00006 pályázat keretében jelnyelvi terminológiai kutatás és szótárfejlesztés történt: a készülő digitális szótárhoz elkészült 3000 szótári elem videofelvétele. 2018-ban mintegy 1,3 TB új videó- és hanganyaggal bővült a korpusz, melyek elsődleges rendszerezése, szerkesztése, archiválása is megtörtént.

Oktatásmódszertani kutatások

Az MTA Tantárgypedagógiai Kutatási Program keretében alakult *NyelvEsély* szakmódszertani kutatócsoport a nyelvvel kapcsolatos tudás oktatásbeli aspektusait vizsgálta a 21. század új kommunikációs, technológiai és társadalmi folyamatainak tükrében. A téma feltárásához több, az Új Nemzetiségi Kiválóság Program keretében megvalósuló egyéni kutatás is kapcsolódott. Adatgyűjtést végeztek felsőoktatási hallgatók, pedagógusok, egy- és kétnyelvű iskolák körében, oktatási dokumentumok és szakirodalom tartomelemzését végezték el, az oktatásban hasznosítható jelnyelvi korpuszépítő munkálatokat végezték, segéd- és tananyagok tesztverzióját állították elő. Kutatásokat végeztek a kulcskompetenciákhoz, a metanyelvi kompetenciához, a nyelvi tudatosságához kapcsolódóan. Romani–magyar pedagógusszótárt teszteltek. Bővítették az online Tudásközpontot, amelynek célja, hogy a munkálatok végeztével kutatók, pedagógusok, szülők és a széles nagyközönség számára is a nyelv, többnyelvűség kérdéseire kapcsolódó ismeretterjesztő anyagokat, segédleteket kínáljon.

Fonetika

A fonetikai kutatásokban új eredmény a frázisvégi nyúlás, a beszédsebesség és a fonémagyakoriság életkor-specifikus sajátosságainak tényszerű bemutatása spontán

közlésekben, valamint a narratívák és a társalgások műfajspecifikus fonetikai mintázatainak leírása. Vizsgálták a résmássalhangzók szerkezetét, a kitöltött szünetek koartikulációs jellemzőit héber és magyar nyelvi összehasonlításban, valamint az anyanyelv-elsajátításban a frázisvégi nyúlást, a néma és a kitöltött szüneteket, a beszédsebességet, a magánhangzók időtartamát és a hiátus jelenségét. A szóészlelés életkorspecifikus jellemzőit tanulmányozták dichotikus módszerrel 3 és 10 év közötti gyermekeknél. Az anyanyelv-elsajátítás kutatásában kiemelkedő eredmény a 3 és 4 éves korban meginduló nyelvelsajátítás negatív hatásainak elemzése hatéves korban. A kutatás felhívja a figyelmet arra, hogy a megkésett beszédindulású gyermekek beszédmegértését az iskolába lépéskor ellenőrizni kell, és szükség esetén azonnal meg kell kezdeni a fejlesztést, hogy az írott nyelv tanulásának zavarai megelőzhető, ill. csökkenthető legyenek. Tekintettel az érintett gyermekek relatíve nagy számára, a kutatás jelentős társadalmi problémára hívja fel a figyelmet, és egyben jelzi a megoldás lehetőségét.

Lexikológia-lexikográfia

A magyar nyelv nagyszótára: Befejeződött *A magyar nyelv nagyszótára* a *el-él* kezdetű anyagának főszerkesztése, megjelent a szótár *VII. El-elz* kötete. Elkészült mintegy 1200 új és 800 szerkesztett, (szak)lektorált, valamint morfológiailag kódolt szócikk a *em-fel* kezdetű anyagból. Elkészült az *m, n, ny, o, ö, p és q* betűs címszólista, valamint az *l-ly* betűs lista közel 90 százaléka. Publikussá vált a szótár forrásjegyzékének új változata az Nsztweb internetes felületen. Befejeződött a *Magyar történeti szövegtár* fénymásolatainak digitalizálása. Az *Új magyar etimológiai szótár* munkálatai az *a-gy* kezdetű anyag szócikkeinek átdolgozásával és szerkesztésével folytatódtak.

Nyelvi tanácsadás

A csoport munkatársai előadásokat tartottak és tanulmányokat készítettek a helyesírás, a nyelvi tanácsadás és a névtan témakörében. A csoport folyamatosan végzi az utónév-szakvéleményezéssel kapcsolatos feladatokat, az évi kb. 500 névkérelem elbírálását, a bejegyzésre alkalmasnak tartott nevek listájának gondozását.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés

Nyelvtechnológia

A Nyelvtechnológiai Osztály koordinálásával elindult a CEF Telecom programban nyertes MARCELL nemzetközi pályázat, melynek célja hét ország jogi szövegeinek feldolgozása az európai *eTranslation* gépi fordítórendszer számára. Jelentős fejlesztésen esett át az *e-magyar* nyelvelmző rendszer, az új sztenderd adatformátumnak köszönhetően használata könnyebbé és rugalmasabbá vált. Gépi előnormalizálás felhasználásával elkészült négy középnyelvi bibliafordítás normalizált változata. A most lezárult, finnugor nyelvű közösségek nyelvtechnológiai támogatását célzó finn–magyar projektum eredményeiről több rendezvényen és szerkesztett kötetben számoltak be. Az Intézetben megrendezett ELRC workshop célja lefordított szövegek hozzáférhetővé tétele a gépi fordítás számára szakmai és kormányzati szervezetek bevonásával. A magyar nyelvi erőforrások bekerültek az európai CLARIN hálózat keresőibe. Az idén létrehozott, hiperonimákat szövektorok alapján kinyerő módszer győztes lett a szakma éves legrangosabb versenyének egyik feladatában. Megjelent egy tanulmányuk az igei szerkezeteket megragadó modellről, valamint egy angol nyelvű könyvfejezet a témafelosztásról.

Beszédtechnológia

Nemzetközileg is jelentős a folyamatosan fejlesztett, immár több mint 367 órányi felvételt tartalmazó BEA spontánbeszéd-adatbázis 461 adatközlővel. Az adatbázis 120 új beszélője anyagának annotálása befejeződött.

b) Tudomány és társadalom

Az Intézet önálló szakmai információs központként működik, ennek legfontosabb eszköze a honlap, melyet havonta átlagosan mintegy 72 000 alkalommal kerestek fel. A honlapon a szélesebb közönség érdeklődésére is számot tartó publikációkat kínálnak nyilvános olvasásra, letöltésre, a *NyelvészInfo* elektronikus levelező rendszer pedig 560 külső címre továbbít rendszeresen információkat tudományos programokról, konferenciákról, pályázatokról és más aktuális témákról. Az Intézet gondozza a honlapjához részlegesen kötődő, de önálló webhelyként üzemelő *Nyelvészeti Portált* (<http://www.nytud.hu/portal/index.html>) is.

Az intézeti könyvtár alaptevékenysége mellett alapos tesztelést követően áttért az MTMT2 program használatára. Részt vett az elektronikus katalógus keresőfelületét megújító munkálatokban. Az Akadémiai Könyvtárral együttműködve törölte az inkurrens folyóiratok duplum példányait annak érdekében, hogy raktári helyet szabadítson fel. Az Arcanum Kiadóval közösen meghatározta, hogy a törölt példányok közül melyeket szükséges digitálisan archiválni. Összességében egy állományközpontú könyvtár szolgáltatásközpontúvá alakításán dolgozott.

Nyilvános elérésű adatbázisok

Az Intézetben fejlesztett és készülő nyelvi adatbázisok széles körű társadalmi figyelemre tartanak számot (a *Magyar Nemzeti Szövegtár*nak például már több mint 12 000 regisztrált felhasználója van, akik 2018-ban mintegy 154 000 lekérdezést futtattak). Ezek az adatbázisok az anyanyelvi kulturális örökség digitális formában őrzött részei, melyek referenciapontként szolgálnak nemcsak a tudományos kutatásban, hanem a közgondolkodásban, az anyanyelv iránt érdeklődők körében is. A legfontosabb nyilvános elérésű adatbázisok:

- *A magyar nyelv nagyszótára* (<http://nagyszotar.nytud.hu/index.html>): a szótár eddig kiadott köteteinek (I–VII.) anyaga modern keresőfelülettel és kiegészítő funkciókkal. 2018 végén összesen 15 567 szócikk érhető így el, csaknem 50 ezer jelentésegységgel és mintegy 170 ezer példamondattal.
- *Magyar Nemzeti Szövegtár* (<http://clara.nytud.hu/mnsz2-dev/>): mai magyar írott köznyelvi minta, mérete meghaladja az egymilliárd szót.
- *Uralonet* (<http://www.uralonet.nytud.hu>): az uráli nyelvek internetes etimológiai adatbázisa, amely kutatási és oktatási célokat egyaránt szolgál.
- *Régi Magyar Konkordancia – ómagyar nyelvemléki adatbázis* (<http://omagyarkorpusz.nytud.hu>): a teljes ómagyar nyelvemléki anyagot feldolgozó nyelvi adatbázis mintegy 3 millió szónyi anyaggal. Csatlakozik hozzá egy újfajta korpuszlekérdező eszköz, amellyel különböző korokból származó, illetve különböző nyelvű bibliafordításokat lehet párhuzamosan megjeleníteni: <http://parallelbible.nytud.hu/>. Ennek az adatbázisában jelenleg 4 ómagyar, 5 középmagyar, 4 modern magyar, 1 angol és 3 régi finn bibliafordítás anyaga kérdezhető le.
- *Magyar történeti szövegtár* (<http://clara.nytud.hu/mtsz/>): több mint 30 millió szavas nyelvtörténeti szövegadatbázis (1772–2010), modern korpuszkezelő rendszerrel és gazdag funkcionalitású internetes lekérdező felülettel.
- *Történeti magánéleti korpusz* (<http://tmk.nytud.hu>): 1772 előtti magánlevelekből és peres eljárások jegyzőkönyveiből épül fel. Elsősorban történeti morfológiai és szociolingvisztikai kutatásokhoz kínál anyagot, de segítséget nyújt a történeti mondattani, pragmatikai és lexikológiai vizsgálatokhoz is. Terjedelme jelenleg mintegy 6 millió karakter (850 ezer elemzett szövegszó), és folyamatosan bővül.

- *A magyar nyelv nagyszótárának forrás- és névjegyzéke* (<http://nszt.nytud.hu/forr.php>): kb. 40300 tételt tartalmaz.
- *BEA magyar spontánbeszéd-adatbázis* (<http://www.nytud.hu/adatb/bea/index.html>): mai budapesti beszélők beszédét rögzítő többfunkciós spontánbeszéd-adatbázis, amely 461 adatközlőtől mintegy 367 órányi felvételt tartalmaz.
- *A Budapesti Szociolingvisztikai Interjú (BUSZI)* (<http://buszi.nytud.hu/>): egy budapesti lakosok 251 fős reprezentatív mintáján végzett nagyszabású magnetofonos felmérés közel 600 órányi anyaga a magyar nyelv Budapesten beszélt változatáról, melyből közel 100 óra lejegyzéssel ellátva kutatási célra elérhető.

Közhasznú tudományos szolgáltatások, közönségszolgálati munka

A korábban is meglévő telefonos, illetve e-mailes közönségszolgálatot egészíti ki a mai kor követelményeinek megfelelően két online felület. Az immár négy éve üzemelő *Helyesírási tanácsadó portál* (helyesiras.mta.hu) mára központi forrása lett a magyar helyesírás területein való tájékozódásnak. 2018-ban 1,8 millió látogató több mint 4,4 millió automatikus tanácsot kért itt, ami jelentős növekedés az elmúlt évhez képest. A 2016 óta üzemelő *e-magyar.hu* weboldal által nyújtott szövegelemző szolgáltatás pedig nemcsak a szakma szereplői, hanem a laikus felhasználók számára is hasznos. A folyamatosan működő nyelvi tanácsadó szolgálat 2018-ban kb. 2000 e-mailben érkezett, és több száz telefonos helyesírási, nyelvhasználati kérdésre adott választ. A partnerek között megtalálhatók állami hivatalok, minisztériumok, cégek, kiadók, más szervezetek, fordítók, tanárok, újságírók, szerkesztők, magánszemélyek. A szolgálat 6 nyelvészeti szakvéleményt készített és 26 közterületi emléktábla nyelvi lektorálását végezte el, önkormányzatok és magánszemélyek kérésére. Az Intézet honlapján elérhető továbbá az adható utónevek folyamatosan frissített adatbázisa. Az utóneveket bemutató *Utónévportál* 2018-ban csaknem 50 000 látogató mintegy 95 000 lekérdezését szolgálta ki.

Tudománynépszerűsítés, ismeretterjesztés

Munkatársaik folyamatos ismeretterjesztő tevékenységet végeznek a *Nyelv és Tudomány* (<http://www.nyest.hu>) levelezési rovatában, egy munkatárs pedig önálló rovatot vezet a *Qubit* tudományos-technikai folyóiratban (<http://qubit.hu>). Az ott közölt cikkek némelyike alapvető és korábban megválaszolatlan elméleti nyelvészeti kérdéseket tárgyal közérthető módon. Egy további munkatárs pedig részt vesz az *Édes Anyanyelvünk* ismeretterjesztő folyóirat szerkesztésében, együttműködik az Anyanyelvápolók Szövetségével, a szövetség választmányi tagjaként, az MTA Nyelvtudományi Intézete és az Anyanyelvápolók Szövetsége szakmai kapcsolatának elősegítése érdekében. Az Intézet több kutatócsoportja működtet saját Facebook-profilját rendszeres hírfeltöltéssel, információk közzétételével, a Többszínűség Kutatóközpontjának például 533 követője van, és több mint 40 bejegyzést tettek ott közzé az év során.

2018-ban is aktívan részt vettek a szélesebb közönséghez szóló kiemelt tudományos rendezvények szervezésében:

Az MTA *Magyar Tudomány Ünnepe* rendezvénysorozatában a „Beszédtudomány a mindennapokban” című tudományos ismeretterjesztő ülés megszervezése (MTA Székház, 2018.11.08.). Ugyancsak az MTÜ keretében került megrendezésre egy konferencia *A változó nyelv kisebbségi finnugor nyelvi közösségekben* címmel, azzal a céllal, hogy az érdeklődő közönséggel megismertesse a veszélyeztetett finnugor nyelvek beszélőinek kisebbségi nyelvi nyelvhasználatát a digitális térben, továbbá, hogy felhívja a figyelmet a digitális revitalizáció fontosságára.

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Magyar és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszéke, a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete és az

MTA Nyelvtudományi Intézet által koordinált HunCLARIN közösen szervezett egy eseményt *Beszéd- és nyelvelemző szoftverek a versenyképességért és az esélyegyenlőségért – HunCLARIN korpuszok és nyelvtechnológiai eszközök a bölcsészet- és társadalomtudományokban* címmel Szegeden (2018. október). A rendezvény célja az volt, hogy a nyelvészettel, illetve a bölcsészet- és társadalomtudományokkal foglalkozó hallgatók, oktatók és kutatók körében népszerűsítse a számítógépes eszközökkel történő kutatást.

Munkatársaik részt vettek az ELTE BTK-n rendezett ELTE Egyetemi Anyanyelvi Napok programjának szervezésében és kivitelezésében (2018. február 28 – március 3.). A rendezvény célja az anyanyelv jelentőségének, valamint a nyelvészeti kutatások hasznosságának tudatosítása és azok népszerűsítése volt az egyetemi hallgatók körében.

Kerekasztal-beszélgetést szerveztek a cochleáris implantációról (2018. május 8.), az esemény célja az volt, hogy megismertesse a CI működését az érdeklődőkkel és betekintést nyújtson az eszköz által biztosított lehetőségekre, annak esetleges korlátaiba, valamint információval szolgáljon az implantátumviselés mindennapi életre gyakorolt hatásairól. A beszélgetés során implantált személyek, családtagjaik és szakemberek osztották meg gondolataikat és tapasztalataikat.

A Többszempélyű Kutatóközpont önálló panelt rendezett az Eszterházy Károly Egyetemen megszervezésre került *Pelikon – A nyelv perspektívája az oktatásban* című konferencián (2018. november 15–16). A program során a hallgatóság megismerhette a NyelvEsély projekt részeredményeit, tájékozódhatott a magyarországi siket közösség, a cigány közösségek és a nemzetiségi iskolák kihívásainak néhány aktuális tendenciájáról.

Az *Édes Anyanyelvünk* című folyóiratban egy munkatárs ismeretterjesztő cikket jelentetett meg a dajkanyelv sajátosságairól, funkciójáról a nyelvelsajátításban, egy másik munkatárs pedig óvodás és kisiskolás gyermekek beszédéről. A *Beszéd- és nyelvelemző szoftverek a versenyképességért és az esélyegyenlőségért* c. rendezvényről beszámoló jelent meg a CLARIN Newsflash 2018. novemberi számában: <https://www.clarin.eu/CLARIN-Newsflash-November-2018>. A Fejér megyei hírportálon (FEOL) pedig e-cikk foglalkozott nyelvfejlődési késés jeleivel és a beavatkozás lehetőségeivel: <https://www.feol.hu/kozelet/helyi-kozelet/kas-bence-logopedus-nyelvesz-tartott-eloadast-enyingen-2686624/>.

Az Intézet munkatársai számos további népszerűsítő, ismeretterjesztő előadást tartottak:

„Mit árulhat el a tekintet követése az elménkben zajló folyamatokról?” *Kutatók Éjszakája* (2018. szeptember)

„Miért gondoljuk, hogy finnugor? – A magyar nyelv eredetéről.” Tomori Szabadegyetem, Budapest. (2018. december 5.)

Ismeretterjesztő előadás a *Határ-Mente* kulturális antropológiai előadássorozatban. Nappali bár, Pécs.

„Az emberi hang kutatásának története.” Pécsi Tudományegyetem, Művészeti Kar, a Művészek a Művészetért Szakkollégium szervezésében (2018. november 15.)

„Beszédprodukción és beszédmegértés: Folyamatok és nehézségek” címmel gyógypedagógusoknak, logopédusoknak az *Értsük egymást* című konferencián: Budapest, 2018. június 4.

„Anyanyelv-elsajátítás és tanulási folyamatok: Kérdések, tények, lehetőségek” címmel pedagógusoknak az érdi PMSZ Szakmai Nap alkalmából (2018. április 16.)

„Hogyan működik? A zöngéképzésről érthetően.” *A hang világnapja* című esemény alkalmából (2018. április 27.) és a *Kutatók éjszakáján* az ELTE BTK Fonetikai tanszékén (2018. szeptember 29.)

„A nyelvtechnológia mai állapota” címmel előadás a HVG-székházban (2018. december 17.)

„Hagyományok és Hit” címmel előadás a Hodászi Görögkatolikus Cigány Egyházközség lelkinapján, Levelek községben, a nyelvmegtartás fontosságáról (2018. augusztus)

„A nyelvünket értő számítógép. Régi problémák, új eredmények” címmel előadás a Qubit A38 Rendezvényhajón (2018. december 4.)

Ismeretterjesztő és érzékenyítő előadások Szekszárdon, a SZC Esterházy Miklós Szakképző Iskolája és Kollégiuma által a Magyar Parasport Napján szervezett iskolai rendezvényen (2018. február 22.)

Érzékenyítő és ismeretterjesztő előadás és program a Károli Gáspár Tanítóképző Főiskolai Karon, óvodapedagógusok számára, a nyelvi hátrányról az oktatásban (2018. április 28.).

Ismeretterjesztő előadás és program tartására került sor a budapesti Leövey Klára Gimnáziumban szervezett *Finn hét* keretében (2018. október 15.). A gimnazistáknak tartott előadás és interaktív foglalkozás a magyarországi kisebbségi nyelvek és az országba irányuló szezonális migráció nyelvi hatásaival foglalkozott egy baranyai település példáján.

„Nyelvünk változása.” *Időkapszula* diákkonferencia – Kecskemét várossá válásának 650. évfordulója, felkért nyitóelőadás, Katona József Gimnázium, Kecskemét (2018. március).

Előadás SzakMázz rendezvénysorozat részeként az Első Óbudai Német Nyelvoktató Nemzetiségi Általános Iskolában a kutatói munka mibenlétéről, illetve a pszicholingvisztika tárgyáról és vizsgálati módszereiről külön hangsúlyt fektetve a tekintetkövetés módszerére.

„Milyen szerkezetű a nyelvtan reprezentációja az agyban?” címmel továbbképzési előadás a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat IX. Kerületi Tagintézményében. A közönség elsősorban gyógypedagógusokból és iskolai pszichológusokból állt, akik a nyelvfejlődést érintő nehézségek, diszfáziás gyerekek tüneteinek értelmezésére, kezelésére kaptak tanácsokat, javaslatokat az előadásban (2018. november 12.).

Az Intézet munkatársai három kiállítás létrejöttében működtek közre:

A szombathelyi iseumi kiállítás (*Varázslás és csillaghit a rómaiaknál* <http://www.tvszombathely.hu/hirek/astro-kiallitas-nyilt-az-iseumban-20180824>) szervezésében, valamint a tárlókban lévő leletleírások készítésében.

A Reguly Társaság által szervezett Rokon Népek Napja alkalmából létrejött *Múlt a mában – Fotókiállítás számi terepmunkák anyagaiból* című kiállítás nagyrészt az Intézet munkatársainak terepfotóiból áll.

Az *Út. Síneken, jégháton, ösvényeken Oroszországban* fotókiállítás (Muzeul Județean, Szatmárnémeti) szintén egy munkatárs fotóiból, az ő közreműködésével valósult meg.

A Békéscsabai Finn–Magyar Baráti Kör rendezvénye a finn függetlenség napján (december 6.) az Intézet egy munkatársának közreműködésével a finnországi kisebbségi nyelvekkel és a nyelvi veszélyeztetettséggel is foglalkozott.

Médiamegjelenések

Egy munkatárs állandó szakértőként és műsorvezetőként vett részt a Klubrádió *Szósztátyár* című nyelvi műsorában. Egy másik munkatárs heti rendszerességgel állandó vendége a Lánchíd Rádió nyelvi, nyelvészeti ismeretterjesztéssel foglalkozó műsorának (a rádióadó megszűnéséig). A Magyar Katolikus Rádióban pedig további munkatársak 8 előadása hangzott el a nyelvtudomány, különösen a lexikográfia érdekes kérdéseiről.

A névadással, névkultúrával kapcsolatos tájékoztatásra, ismeretterjesztésre folyamatosan nagy az igény a média részéről. 2018-ban ez számos rádiós és tv-s, illetve online és papír alapú sajtóban megjelent interjú formájában valósult meg (M1, RTL, TV2, Echo tv, RádióBézs, FM rádió, Szülők Lapja, Magyar Idők, megyei lapok stb.).

Az M5 *Mindenki Akadémiája* c. sorozatában két alkalommal tartottak előadást az Intézet munkatársai:

Az *Interakciós rítus* Lendület-kutatócsoport munkájáról (2018 május 26.; <https://www.youtube.com/watch?v=9rrAS6gc5bs>);

Veszélyeztetett nyelvekről (a manysik nyelvéről, a siketek jelnyelvéről) web 2.0 felületeken (2018. július 12.; <https://www.youtube.com/watch?v=m1HWuBwLR7U>)

Egy kutató interjút adott a Pannon TV-ben (Pécs) – a PTE Zeneművészeti Intézetében tartott, *térZENEtér* című konferenciáról, valamint fonetikai kutatásokról (2018. december 7.)

Különböző rádióadókön számos riport, interjú, beszélgetés alanyai voltak az Intézet kutatói:

Az *Interakciós rítus* Lendület kutatócsoport vezetőjével riport hangzott el az Inforádióban (2018 június 12.; <https://infostart.hu/tudomany/2018/06/12/angliaban-elo-magyarokat-tanitanak-a-helyes-kommunikaciora>).

Interjú készült a Civil Rádió *117 perc* című műsorában a mesterséges intelligenciáról és gépi fordításról (2018. február 2.).

„*Három körösztén leány* – az első magyar nyelvű dráma” címmel beszélgetés hangzott el a Civil Rádió *Színpadkép* című műsorában (2018. június 16.).

A *Három körösztén leány* című művel két további beszélgetés foglalkozott a Magyar Katolikus Rádióban (*Nyelvédesanyánk*, 2018. október 7.; *Magyar téka*, 2018. november 30.).

Riport hangzott el a Kossuth Rádió *Vendég a háznál* c. műsorában az anyanyelv-elsajátításról (2018. február 17.).

Az ELTE rádióban ismeretterjesztő előadássorozat hangzott el a beszéd fontosságáról, a kutatások hasznáról és az anyanyelv elsajátításáról, két intézeti munkatárs szereplésével.

Interjú jelent meg a Többszínű Kutatóközpont egy munkatársával, a központban folyó munkát és a jelnyelvet is érintve, az *Éva Magazin* 2019/3. számának mellékleteként megjelenő „25 tehetséges ember története” című kiadványban.

Társadalmi felelősségvállalás

A romani nyelvvel foglalkozó kutatások nagyban hozzájárulnak a roma integráció társadalmat foglalkoztató jelentős kérdéseinek megválaszolásához. Az adatok és eredmények rávilágítanak a romani nyelv önállóságára, sokszínűségére és sokrétűségére, megismertetésük révén a laikusok is jobban láthatják, hogy a tudomány segítségével hogyan csökkenthető az előítélet. A vidéki és fővárosi terepmunka keretében gyűjtött adatok segítségével jobban vizsgálhatók a nyelvi kontaktus és a többszínű közösségek nyelvi repertoárjai, illetve szükség esetén könnyebben megelőzhető a nyelvvesztés és a nyelvcsere. Úttörő jellegű hazánkban a beszélő közösség bevonása a nyelv dokumentációjába. Egy intézeti munkatárs részt vesz a romani (lovári) érettségi feladatainak kidolgozásában.

A Többszínű Kutatóközpont munkatársai folyamatosan együttműködtek a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségének képzési irodájával, részt vesznek a jelnyelvoktatói képzések és továbbképzések tervezésében, tartásában, valamint siket felnőttek oktatásában. Az MTA NyelvEsély oktatásmódszertani projekt keretében folyamatos az együttműködés siket, nemzetiségi és hagyományos oktatást folytató hazai óvodákkal és iskolákkal. A közös munka a magyar oktatás szakmódszertani megújítását segíti elő, így hosszabb távon hozzájárul az iskolai mutatók javításához, a magyar diákok sikeres helytállásához a felsőoktatásban és a munkaerőpiacon.

További társadalmi kapcsolatok

Az Intézet munkatársai közreműködtek a Nemzetközi Nyelvészeti Diákolimpia magyar csapatának összeállításában, felkészítésében. Egy munkatárs alelnökként vett részt a Magyar Nyelvészeti Diákolimpia munkájában, és erről összefoglalót jelentetett meg az *Anyanyelvpedagógia* folyóiratban. Több munkatárs folyamatosan közreműködik uráli népek kultúráját népszerűsítő társaságok munkájában (Reguly Társaság, Kalevala Baráti Kör). Egy munkatárs a Soroksári Német Nemzetiségi Önkormányzattal együttműködésben revitalizációs tevékenységet folytat, részt vesz hagyományéltető programok rendezésében.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2018-ban

Hazai együttműködések

Új kapcsolatok 2018-ban a következő hazai partnerekkel jöttek létre:

- Együttműködés a BME TTK Kognitív Tudományi Tanszékén létrejött MTA Lendület Nyelvészeti Kutatócsoporttal a Komplex Beszélt Anyanyelvi Képességteszt (KOBAK) további fejlesztésére.
- Az MTA Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézetével kezdett együttműködés témája a környezeti adaptáció, konkrétan a sarkon áttelelő izolált csoportok tagjainak kognitív beszűkülése. Mondatklaszterezés történt, ami az ipari alkalmazás legkeresettebbjei közé tartozik az ipari chatbotok révén.
- Az ELTE BTK Digitális Bölcsészeti Központjának munkatársaival az *e-magyar* rendszer továbbfejlesztésében működtek együtt.
- Az MTA–PPKE Magyar Nyelvtechnológiai Kutatócsoporttal együttműködve létrehoztak egy a MARCELL projektben felhasznált weboldalletöltő programot.
- Együttműködés indult a KRE BTK Nyelvtudományi Tanszékével az egyetemi hallgatók, különösen a terminológiai képzésben résztvevők bekapcsolására a Nyelvtudományi Intézetben folyó kutatások megismerésébe, esetenként szakmai gyakorlat és szakirányú alkalmi munkavégzés szervezése.
- Együttműködési szerződést kötöttek a Hermész-Soft Kft.-vel egy integrált szövegfeltáró, kereső rendszer kifejlesztésében nyújtandó nyelvtechnológiai tanácsadásra és támogatásra.

Felsőoktatás

Az Intézet immár 28. éve működteti folyamatosan (az ELTE-vel közösen) az ELTE–MTA Elméleti Nyelvészet (alap- és mester)szakot és doktori programot, gondoskodik a kurzusok megtartásáról, a tutorizálásról, szakdolgozati és doktori disszertáció témavezetéséről. Emellett számos felsőoktatási intézményben oktattak az Intézet munkatársai: ELTE BTK: Fonetikai Tanszék, Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Latin Tanszék, Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai és Dialektológiai Tanszék, valamint a kar Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Programja, Nyelvtudományi Doktori Iskolája; ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Logopédia Szakcsoport; ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola; BME Pszichológia Doktori Iskola; BME Kognitív Tudományi Tanszék; Budapesti Gazdasági Egyetem; PPKE BTK: Magyar Nyelvészeti Tanszék és Nyelvtudományi Doktori Iskolája; PPKE ITK; SZTE BTK: Angol-Amerikai Intézet, Finnugor Nyelvtudományi Tanszék, Kommunikáció és Médiatudományi Tanszék, SZTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola; Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar; KRE BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszék; KRE Japanológiai Tanszék; Semmelweis Egyetem; az eszéki Strossmayer Egyetem; Eötvös Collegium Magyar Műhely; Eszterházy Károly Egyetem Magyar Nyelvészeti Tanszék. Doktori programot 2 munkatárs vezetett.

Az Intézet munkatársai tevékenyen részt vesznek a hazai tudományos közéletben: a kutatók hazai konferenciákon és egyéb tudományos rendezvényen 170 előadást tartottak. Emellett 50 hazai tudományos és szakmai testület munkájában vettek folyamatosan részt.

Nemzetközi együttműködések

Az Intézet számos külföldi intézménnyel működik együtt, évek óta egyre több nemzetközi kapcsolatot létesítenek. A beszámolási évben a következő új együttműködések kötöttek:

- A Göttingeni Egyetemmel közösen a Német Tudományos Alaptól (DFG) egyéves mobilitási támogatást nyertek abból a célból, hogy a mondatfajták és beszédaktusok kognitív nyelvészeti megközelítéseivel kapcsolatban végezzenek közös kutatásokat. Az ösztöndíj tanulmányutakat támogat Göttingen és Budapest között, valamint két workshop megrendezését (egy-egyét mindkét helyszínen). A projekt munkálatai 2019 őszén indulnak.
- Kutatási program indítására hoztak létre nemzetközi konzorciumot, a Riksbankens Jubileumsfond (Svédország) 43,8 millió SEK értékű támogatásával, *Romani language repertoires in an open world* címmel. A konzorcium vezetője a Södertörn University (Svédország) munkatársa. Együttműködő partnerek: University of Manchester, Grazi Egyetem, CNRS/Párizs, Károlyi Egyetem (Prága), valamint az NYTI. A projektum a nyelvi repertoárok összetettségét fogja vizsgálni a megnövekedett mobilitás és a transznacionális hálózatépítés miatt változó cigány közösségekben, a nyelvi gyakorlathoz holisztikusan közelítve, megfigyelve, rögzítve és elemezve szemtől szemben történő interakciókat, élettörténeti narratívákat, utazás közbeni interakciókat, intézményi keretek közötti diskurzusokat, közösségi médiumokat és a megjelenő írástudást, figyelmet fordítva a többnyelvű és több dialektusú gyakorlatokra.
- A Magyar Generatív Történeti Szintaxis kutatócsoport felvette a kapcsolatot a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Magyar Nyelvészet Tanszékével és a kolozsvári Református Gyűjtőlevéltár munkatársaival a kolozsvári könyvtárakban, levéltárakban található, középmagyar kori kéziratok, nyomtatványok megismerése, hozzáférhetővé tétele céljából.
- Kutatási együttműködés kezdődött a belső beszéd kutatásában, a kísérletekben alkalmazott szoftverek fejlesztésében a Genovai Egyetem Pszichológia Tanszékével (Section de Psychologie).
- Az Intézet együttműködési megállapodást kötött az Európai Nyelvi Erőforrás Koordinációt vezető DFKI Kutatóközponttal, melynek célja az, hogy az Intézet kétnyelvű szöveges adatbázisok összeállításával illetve a közigazgatásban parlagon heverő ilyen lefordított szövegek felkutatásával hozzájárul az Európai Bizottság *eTranslation* rendszere fejlesztéséhez.
- A Fujiani Tanárképző Egyetemmel (Kína) közösen szervezett nyári egyetemet az intézet, több mint 40 külföldi hallgató részvételével.
- Együttműködési megállapodást kötöttek a kínai Északnyugati Egyetemmel, valamint a Shaanxi Egyetemmel. Az együttműködések célja többek között közös nyári egyetemek szervezése, illetve a kutatói mobilitás fejlesztése.
- Az MTA Kiemelt Vendégkutatói Program keretében a Hamburgi Egyetem és az athéni Hellenic American University egyetem munkatársa 2018–19 fordulóján három hónapot töltött az Intézetben, az *Interakciós rítus* Lendület-kutatócsoport munkájába kapcsolódva. E kutatócsoport meghívottjaként rövidebb idejű látogatást tett az Intézetben két kínai professzor, a China Scholarship Council támogatásával 2018 szeptemberében pedig két kínai posztdoktor vendégkutató csatlakozott a csoporthoz 12 illetve 6 hónapra. Ugyancsak vendégkutatóként működött együtt a csoporttal az University of Reading munkatársa.

- Japán kollégákkal előkészítettek egy új akadémiai csereprogramot 2019-es pályázati beadásra, valamint ELTE-s és a Leuveni Egyetemen dolgozó kollégákkal beadtak egy CELSA pályázatot.
- Két éven át a Számítógépes latin dialektológia Lendület kutatócsoport tudományos munkatársaként dolgozik az a kolléga, aki 2017-ben doktorált a barcelonai egyetemen és 2018 tavaszán elnyerte az Európa Bizottság Kutatási Végrehajtó Ügynökségének a Horizon 2020 program keretében meghirdetett Marie Skłodowska Curie posztdoktori ösztöndíját.
- Egy hónapos akadémiai Domus-ösztöndíjjal volt az Intézetben a romániai Nagyváradai Egyetem munkatársa. Kutatási témája: magyar–román kétnyelvű kisiskolások spontán beszédének akusztikai-fonetikai vizsgálata.
- A Purdue Egyetem vendégkutatója két hetet töltött az Intézetben. Az együttműködés témája: koartikuláció magánhangzó-harmóniát tartalmazó és harmónia nélküli nyelvekben.
- A Helsinki Egyetem vendégkutatója egy hetet töltött az Intézetben. Az együttműködés témája: cseh, szlovák, lengyel és magyar nyelvű tanulók angol beszéde és a benne mérhető folyékonyosság.
- Az MTA NyelvEsély Szakmódszertani Kutatócsoport 6 együttműködési és szakmódszertani megállapodást kötött külföldi oktatási és kutatási intézményekkel.

Tudományos rendezvények szervezése
Az Intézet által rendezett események:

XII. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia (Budapest, február); Alkalmazott nyelvészeti kutatások a kisebbségi finnugor nyelvek szolgálatában (Budapest, február); Third International Workshop on Computational Latin Dialectology (Budapest, március); GLOW 41 Workshop „The Grammar and Pragmatics of Interrogatives and Their (Special) Uses” (Budapest, április); Sign Language Syntax and Linguistic Theory (Budapest, április); Vágó 70. Vágó Róbert köszöntése (Budapest, április); 18th International Morphology Meeting (Budapest, május); Módszerek, mintázatok, nyelvtudomány. Előadások az Új Nemzeti Kiválósági Program keretében (Budapest, május); Emlékezés Schmidt Éva 70. születésnapján (Budapest, június); Beijing Argument Structure and Event Structure (BASES) workshop at the 17th China International Conference on Contemporary Linguistics (Peking, október); Beszédkutatás 2018 (Budapest, november); Beszédtudomány a mindennapokban (Budapest, november); A változó nyelv kisebbségi finnugor nyelvi közösségekben (Budapest, november); Nyelvsere, változó diverzitás, fenntartható kétnyelvűség (Budapest, december).

Az Intézet közreműködésével szervezett rendezvények:

XIV. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia (Szeged, január); 41st Generative Linguistics in the Old World (GLOW41) (Budapest, április); Predication workshop of the 41st GLOW conference (Budapest, április); GLOW41 – Phonology Workshop „Long-distance segmental phenomena” (Budapest, április); Az irónia nyelvészeti kutatása Magyarországon (Budapest, május); 20. Élőnyelvi Konferencia (Budapest, augusztus); 13th International Colloquium on Late and Vulgar Latin, Latin vulgaire – latin tardif XIII (Budapest, szeptember); 16th Annual conference of EFNIL (Amsterdam, október); Beszéd- és nyelvelemző szoftverek a versenyképességért és az esélyegyenlőségért workshop (Szeged, október); Magyar nyelvű orvosi tudományírás (Budapest, október); Dinamikus logopédia: új kihívások, szemléletváltás és eredmények a beszéd-nyelv-kommunikáció fejlesztésének területeiről (Budapest, november); ELRC workshop (Budapest, november); Nyelvelmélet és diakrónia 4. (Budapest, november).

Az Intézet munkatársai (fő- vagy sorozat)szerkesztők, illetve szerkesztőbizottsági tagok a következő folyóiratoknál, sorozatoknál: *Acta Linguistica Academica*, *Alkalmazott Nyelvtudomány*, *Általános Nyelvészeti Tanulmányok*, *Antik Tanulmányok*, *Beszédkutató*, *Chinese as a Second Language Research*, *Digitális Bölcsészet*, *Doktoranduszok tanulmányai az alkalmazott nyelvészet köréből*, *East Asian Pragmatics*, *Édes Anyanyelvünk*, *Edinburgh Series in Sociopragmatics*, *Equinox: Pragmatic Interfaces*, *Finno-Ugric Languages and Linguistics*, *Frontiers in Language Sciences*, *Glossa*, *Govor*; *International Journal of Chinese Linguistics*, *International Journal of Language Studies*, *Jelentés és Nyelvhasználat*, *Journal of Chinese Language and Discourse*, *Journal of Language Aggression and Conflict*, *Journal of Politeness Research*, *International Journal of Language Studies*, *Journal of the International Phonetic Association*, *Lexikográfiai Füzetek*, *Linguistic Inquiry*, *Linguistic Variation*, *Linguistics Applied – International Journal of Linguistics and Applied Linguistics*, *Linguistische Berichte*, *Logopédia*, *Magyar Nyelv*, *Magyar Nyelvőr*, *Magyar Orvosi Nyelv*, *Natural Language and Linguistic Theory*, *Névtani Értesítő*, *Nyelvtudományi Közlemények*, *Practice and Theory in Systems of Education*, *Pragmatic Interfaces*, *Sinologia Hispanica*, *Studies on Natural Language and Linguistic Theory*, *Studia Grammatica*, *Studies in Generative Grammar*, *Syntax*, *The Linguistic Review*, *Theoretical Linguistics*, *The Phonetician*, *Zeitschrift für Sprachwissenschaft*.

Egyes munkatársak tagjai a következő kiemelt nemzetközi tudományos testületeknek: Academia Europaea, ACL Special Interest Group on Uralic Languages, British Association of Teachers of the Deaf (BATOD), Comité international pour l'étude du latin vulgaire et tardif, European Academic Network on Romani Studies, a European Association of Chinese Linguistics elnöksége, European Cooperation in Science and Technology (COST), European Federation of National Institutions for Language (EFNIL), International Council of Onomastic Sciences (ICOS), International Phonetic Association (IPA) History Committee, International Pragmatic Association, International Society of English Phonetics (ISEP), Société internationale pour l'étude du latin vulgaire et tardif, Standing Liaison Committee of E.U. Speech and Language Therapists and Logopedists (CPLOL). Egy munkatárs az International Society of Phonetic Sciences (ISPhS) alelnöke, illetve főtársa.

Vendégelőadók a Nyelvtudományi Intézetben: Az év során számos külföldi kutató látogatott el az Intézetbe, közülük előadást tartottak: a Bécsi Egyetem; a Tallinni Egyetem; a Bentley Egyetem; a Göttingeni Egyetem; a Kínai Társadalomtudományi Akadémia Nyelvi Intézete; a Helsinki Egyetem; az Észt Nyelvi Intézet; a Tartui Egyetem munkatársai.

Az Intézet munkatársai is több külföldi egyetemen és kutatóintézetben tartottak meghívottként előadást, valamint nemzetközi részvételi kurzusokat:

- Az MTA és a Kínai Társadalomtudományi Akadémia (KTTA) közötti kutatói mobilitási program keretében három kutató Kínába látogatott 2018. október/november hónapban. A *17th China International Conference of Contemporary Linguistics* keretében workshopot szerveztek az argumentum- és eseményszerkezetről. A konferencián plenáris előadással vettek részt. Emellett vendégelőadást tartottak a KTTA-n és a Tsinghua Egyetemen.
- Egy kutató egy hetet töltött vendégkutatóként a Német és Holland Nyelvek és Irodalmak Intézetében a berlini Szabad Egyetemen, a speciális kérdések nyelvtanát és pragmatikáját kutatva, valamint a Wuppertali Egyetemen, hogy részt vegyen egy nemzetközi kutatóhálózat létrehozására irányuló pályázat előkészítésében a V2 konstrukciókkal kapcsolatban. A pályázatot a Német Kutatási Alaphoz (DFG) tervezik benyújtani.

- Egy munkatárs az Erasmus Középtávú Oktatói Mobilitás keretében vendégtanárként magyar hang- és morfématörténeti kurzust tartott a Ludwig Maximilian Egyetem (München) Finnugor Tanszékén.
- Let's Measure our Speech! Rövid kurzus. Conservatorio Superior de Música "Manuel Massotti Littel", Murcia, Spanyolország. Let's Measure our Speech! Rövid kurzus. Art Academy of Latvia, Riga. Eszéken a J. J. Strossmayer Egyetem Bölcsészettudományi Karán féléves kurzus magyar nyelvből (magyar nyelvgyakorlat, mai magyar nyelv, magyar morfológia, nyelvművelés).
- A Varsói Egyetem Magyar Tanszékén háromnapos BA-kurzus a magyar korpuszok használatáról, a korpuszokban való keresésről.
- Egyhetes kurzus Beregszászban a Kölcsey Ferenc Pedagógusakadémián a nyelvi ideológiák témakörében, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség szervezésében.
- Egy munkatárs vendégelőadásokat tartott a kínai Tsinghua és Nanking Egyetemeken, a Maribori Egyetemen, illetve az Anglia Ruskin Egyetemen.

Az Intézet kutatói 2018-ban összesen 132 előadással, illetve poszterrel vettek részt nemzetközi konferenciákon és egyéb tudományos rendezvényeken.

IV. A 2018-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Hazai pályázatok

- NKFIH Élvonalt 129921: A veszélyeztetett uráli nyelvek nyelvelméleti és magyar nyelvtörténeti tanulságai. 2019.01.01.–2023.12.31. Támogatási összeg: 208,296 M Ft. Cél: a veszélyeztetett uráli nyelvek egyedi szintaktikai jelenségeinek dokumentálása, és azok következményeinek vizsgálata a nyelvelméltre és a magyar nyelv történetére vonatkozóan.
- NKFIH FK 129235: Nyelvjárási variáció és nyelvi változás elméleti és kísérletes megközelítése a tundrai nyenyec nyelvben. 2018.09.01–2022.08.31. Teljes támogatás: 33,828 M Ft. Cél: a tundrai nyenyec nyelv kérdéseinek szintaktikai és prozódiai vizsgálata és leírása különös tekintettel a nyelvjárási változatokban tapasztalható mintázatokra, és azok lehetséges okainak (mint kontaktushatás) feltárására, valamint korpuszpépítésre.
- NKFIH KH 130558: A fókusz szerepe a mondatmegértésben: Magyar anyanyelvű óvodáskorú gyermekek és felnőttek fókusz-azonosításának és fókusz-értelmezésének kísérletes vizsgálata. 2019.12.01.–2021.11.30. Támogatási összeg: 19,996 M Ft. Cél: a fókusz szintaktikai és prozódiai azonosításának, és a fókusz által képviselt jelentéstöbblet-értelmezés elsajátításának vizsgálata magyar anyanyelvű 3-6 éves gyermekeknél.
- NKFIH K 128810: Beszédegységek fonetikai jellemzőinek összefüggései. 2018.09.01–2022.08.31. Teljes támogatás: 44,430 M Ft. Cél: társalgási jelenségek fonetikai és pragmatikai szempontú vizsgálata.
- NKFIH FK 128814: Fonetikai paraméterek beszélők közötti és beszélőn belüli variabilitása a magyar beszédben. 2018.09.01–2022.08.31. Teljes támogatás: 39,243 M Ft. Cél: a beszéd fonetikai jellemzőinek beszélőn belüli és beszélők közötti variabilitásának, illetve rövid távú longitudinális változásának elemzése.
- NKFIH K 129378: Udvariasság, kapcsolati rítusok és viszonyulás a romani és beás interakcióban. 2018. 09.01–2022.08.31. Teljes támogatás: 43,819 M Ft. Cél: az interakciós rítusok és a nyelvi udvariasság vizsgálata a romani és a beás nyelvhasználatban.
- MTA Kiemelt Vendégkutatói Program 2677/42018/KP. 2018.09.01.–2019.06.30. Támogatási összeg: 6,498 M Ft. A támogatás célja: Juliane House professzor magyarországi vendégkutatói státusának finanszírozása.

- MTA Bolyai Ösztöndíj, BO/00412: A néma szünetek fonetikai, funkcionális és percepció vizsgálat a beszédben. 2018.09.01–2021.08.31. Támogatás: 4,482 M Ft. Cél: a néma szünet rendszeres, akusztikai fonetikai és percepció elemzése.
- MTA 2017-55 NKM 115/2018: A magyarországi román területi nyelvváltozatok szótára – Dictionary of Regional Romanian Spoken in Hungary. 2018.01.01.–2020.12.31. Támogatási összeg: 1,449 M Ft. Cél: a magyarországi románok szókincsét magában foglaló korpuszalapú szótár létrehozása.
- MTA EU-09/2018. 2018.07.01–2019.06.30. Támogatási összeg: 5,048 M Ft. Cél: H2020 és EACEA felkészülés.
- MTA könyvkiadási pályázat KP2017-52. 2018.01.01.–12.31. Támogatási összeg: 422 E Ft. A támogatás célja: a magyar beszédre jellemző, alapvető időzítésbeli sajátosságokról szóló saját kutatások eredményeinek megjelentetése.
- Új Nemzedék Alapítvány: Intercultural Training in London. 2018.09.01.–2019.06.30. Támogatási összeg: 2 M Ft. A támogatás célja: Londonban élő magyarok interkulturális kommunikációs tréningjének megszervezése.
- MTA INFRA-2018/484, 485, 486, 489, 499. 2018.02.28–2019.06.30 Teljes támogatási összeg: 13,482 M FT. Cél: az Intézet infrastrukturális fejlesztése.

Nemzetközi pályázatok

- CEF Telecom 2017-EU-IA-0136: Multilingual Resources for CEF.AT in the Legal Domain (MARCELL). 2018.10.01–2020.09.30. Teljes támogatási összeg: 1.412.786 EUR. Cél: a konzorciumban részt vevő hét ország jogszabályainak feldolgozása az Európai Bizottság által fejlesztett eTranslation gépi fordító rendszer minőségi javítása érdekében.
- CLARIN ERIC. Seminar on speech and language technology tools. 2018. október 19. Támogatási összeg: 466.580 HUF. Cél: a HunCLARIN-ban meglévő nyelvtechnológiai erőforrások és lehetőségek szélesebb közönséggel való megismertetése.
- Marie Skłodowska-Curie grant No. 793808: Value to Linguistic Differences: Misspelled Inscriptions from Ancient Spain. 2018.10.01–2020.09.30. Teljes támogatási összeg: 146.239.20 EUR. Cél: a hispániai latin feliratokon regisztrálható hibák, sztenderd nyelvhasználattól eltérő, ún. vulgáris latin jelenségek dialektológiai és nyelvészeti vizsgálata.

V. A 2018-ben megjelent jelentősebb publikációk

1. Alberti, Gábor; Laczkó, Tibor (szerk.); Kenesei, István (főszerk.) *Syntax of Hungarian: Nouns and noun phrases*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 1258 (2018) Open Access: [1. kötet](#) [2. kötet](#)
2. Bartos, Huba; Dikken, Marcel den; Bánréti, Zoltán; Várad, Tamás (szerk.): *Boundaries Crossed: Studies at the crossroads of morphosyntax, phonology, pragmatics, and semantics*. Cham (Svájc): Springer, (2018) Benne: Bakró-Nagy, Marianne: Mansi Loanword Phonology: A Historical Approach to the Typology of Repair Strategies of Russian Loanwords in Mansi, 51–66 // Bánréti, Zoltán: Lexical Recursion in Aphasia: Case Studies, 3–19 // Brody, Michael: Two Advantages of Precedence Syntax, 319–326 // Den Dikken, Marcel: An Integrated Perspective on Hungarian Nominal and Verbal Inflection 147–162 // É. Kiss, Katalin: Possessive Agreement Turned into a Derivational Suffix, 87–105 // Gyuris, Beáta: *Ugye* in Hungarian: towards a unified analysis, 199–212 // Hegedűs, Veronika: The Rise of the Modifier Suffix *-i* with PPs, 107–122 // Surányi, Balázs: Focus in Focus, 243–262 [REAL](#)

3. Dékány, Éva: The position of case markers relative to possessive agreement: Variation within Hungarian. *NATURAL LANGUAGE & LINGUISTIC THEORY* 36: (2) 365–400, 36 (2018) [REAL](#)
4. Dékány, Éva: Approaches to head movement: A critical assessment. *GLOSSA: A JOURNAL OF GENERAL LINGUISTICS* 3: (1) (2018) Open Access: [DOI](#)
5. Den Dikken, Marcel: *Dependency and directionality*. Cambridge, Egyesült Királyság: Cambridge University Press, 388 (2018) [REAL](#)
6. Den Dikken, Marcel; Dékány, Éva: A restriction on recursion. *SYNTAX* 21:(1) 37–71, 34 (2018) [REAL](#)
7. Egedi, Barbara: Word order change at the left periphery of the Hungarian noun phrase. In: Ana, Maria Martins; Adriana, Cardoso (szerk.): *Word Order Change*. Oxford: Oxford University Press, 88–103, 16 (2018) [REAL](#)
8. [É. Kiss, Katalin](#); Tánzos, Orsolya: From possessor agreement to object marking in the evolution of the Udmurt *-jez* suffix: A grammaticalization approach to morpheme syncretism. *LANGUAGE* 94: (4) 733–757, 25 (2018) [REAL](#)
9. [É. Kiss Katalin](#); Zétényi, Tamás (szerk.): *Linguistic and Cognitive Aspects of Quantification*. Cham (Svájc): Springer, (2018) 219 Benne: [É. Kiss Katalin](#); Zétényi, Tamás: Scalar Implicature or Domain Restriction: How Children Determine the Domain of Numerical Quantifiers, 83–114 // Surányi, Balázs; Madarász, Levente: The Distributive–Collective Ambiguity and Information Structure, 141–169 [REAL](#)
10. [Gósy, Mária](#); Bahr, Ruth; [Gyarmathy, Dorottya](#); [Beke, András](#): Dichotic listening and sentence repetition performance in children with reading difficulties. *CLINICAL LINGUISTICS & PHONETICS* 32 : (9) 787–803, 17 (2018) [REAL](#)
11. [Gyuris, Beáta](#); Jackson, Scott R.: Scope marking and prosody in Hungarian. *GLOSSA: A JOURNAL OF GENERAL LINGUISTICS* 3 : (1) (2018) Open Access: [DOI](#)
12. Halm, Tamás András: From possessive suffix to affective demonstrative suffix in Hungarian: a grammaticalization analysis. *MORPHOLOGY* 28: (4) 359–396, 37 (2018) [REAL](#)
13. Ittész, Nóra (főszerk.): *A magyar nyelv nagyszótára: 7. El-elz*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet, 1206 (2018) [Online változat](#)
14. [Kádár, Zoltán Dániel](#); Fukushima, Saeko: The meta-conventionalisation and moral order of e-practices: A Japanese case study. *INTERNET PRAGMATICS* 1:(2) 353–379, 27 (2018) [REAL](#)
15. [Kádár, Zoltán Dániel](#); [Ning, Puyu](#); Ran, Yongping: Public ritual apology – A case study of Chinese. *DISCOURSE CONTEXT & MEDIA* 26 21–31, 11 (2018) [REAL](#)
16. Káldi, Tamás; Babarczy, Anna: Linguistic exhaustivity inference is context dependent: A visual-world eye-tracking study on Hungarian focus. *ACTA LINGUISTICA HUNGARICA / ACTA LINGUISTICA ACADEMICA* 65:(4) 547–595, 49 (2018) [REAL](#)
17. Rácz, Péter; [Rebrus, Péter](#); [Törkenczy, Miklós](#): Attractors of variation in Hungarian inflectional morphology. *CORPUS LINGUISTICS AND LINGUISTIC THEORY* Paper: <https://doi.org/10.1515/cllt-2018-0> (2018) [REAL](#)
18. Sass, Bálint: Az igei szerkezetek algebrai struktúrája, avagy a duplakocka modell. *ARGUMENTUM* 14, 12–44, 33 (2018) [REAL](#)

19. Surányi, Balázs; Turi, Gergő: Freezing, Topic Opacity and Phase-based Cyclicity in Subject Islands – Evidence from Hungarian. In: Jutta, Hartmann; Marion, Jäger; Andreas, Konietzko; Susanne, Winkler (szerk.) *Freezing. Theoretical Approaches and Empirical Domains*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton, 317–350, 34 (2018) [REAL](#)
20. Tóth, László; Hoffmann, Ildikó; Gosztolya, Gábor; Vincze, Veronika; Szatloczki, Gréta; Bánréti, Zoltán; Pakaski, Magdolna; Kálmán, János: A Speech Recognition-based Solution for the Automatic Detection of Mild Cognitive Impairment from Spontaneous Speech. *CURRENT ALZHEIMER RESEARCH* 15 : (2) 130–138, 9 (2018) [REAL](#)
21. Váradi, Tamás; Simon, Eszter; Sass, Bálint; Mittelholez, Iván; Novák, Attila; Indig, Balázs; Farkas, Richárd; Vincze, Veronika: E-magyar – A Digital Language Processing System. Benne: Calzolari, Nicoletta et al. (szerk.) *Proceedings of the Eleventh International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2018)*. Paris: European Language Resources Association (ELRA), 1307–1312, 6 (2018) Open Access: [Teljes dokumentum](#)

**AZ MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI
ADATAI 2018-BAN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2018-ban

A kutatóhely neve: MTA Nyelvtudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	140	Ebből kutató ² :	100
PhD, kandidátus:	49	MTA doktora: 5	Rendes tag és levelező tag: 1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			30

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		271
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		184
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		39
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		7
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		29
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	4	idegen nyelven: 2
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	2	idegen nyelven: 2
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	39	idegen nyelven: 35
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	3	idegen nyelven: 6
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	11	idegen nyelven: 5

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2017)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	2645	Összes független hivatkozások száma:	2419
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2018-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	127	hazai:	168
Nyilvános esemény megrendezése:	6	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			292
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	22	hazai:	50
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	36	hazai:	22

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		42
Témavezetések száma: TDK munka:	10	Diplomamunka (BSc): 33
Diplomamunka (MSc):	36	PhD: 51

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	621 174,50	E Ft
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	9	Teljes saját bevétel: 407 025,27 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		21,0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	130 584,00	E Ft
Az év folyamán egyéb NKFIH forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0,0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		4
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	9 240,23	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	8 170,66	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	13 651,00	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2018-ban

A kutatóhely neve: MTA Nyelvtudományi Intézet

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	621 173,5	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	407 025,27	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:	0,0	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	130 584,0	E Ft
Egyéb NKFIH forrásból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0,0	E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0,0	E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	245 380,0	E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	9 240,23	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	8 169,66	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:	0,0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:	0,0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	12 751,38	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	900,0	E Ft